

Eminentissimi Ac Reverendissimi Domini, D. Joannis Baptistæ, Cardinalis De Luca, Theatrum Veritatis Et Justitiæ, Sive Decisivi Discursus

Ad Veritatem Editi In Forensibus Controversiis, Canonicis & Civilibus, in quibus in Urbe Advocatus, pro una partium scripsit, vel Consultus respondit ; Cum Indicibus Argumentorum, Causarum ac Rerum luculentissimis. Opus Tam Judicibus, Quam Causarum Patronis, atque omnibus in utroque Foro ...

Pars I. De Testamentis, Codicillis, & ultimis voluntatibus. Pars II. De Hærede, & Hæreditate. Pars III. De Legitima Trebellianica, & aliis Detractionibus

Luca, Giovanni Battista de

Coloniae Agrippinae, 1690

Disc. XLV. Ianuen. seù Neapolitana. De eadem materia dispositionis collatæ in alterius voluntatem, & quæ vulgò captatoria dici solet, an & quando substienatur, & quid operetur piæ causæ favor.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74043](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74043)

de evulsion. Nihilominus heredi non de facili concedendum est, suum auctorem de mendacio redarguere, ejusque factum, quale quale sit, impugnare cum ea facilitate, quæ tertio conceditur juxta distinctionem, quæ præsertim frequenter habetur in materia dotis confectæ *sub tit. de dote.*

Eo etiam addito, quod cum Emerentiana prædicta eundem Hieronymum heredem instituerit, quamvis dictum majus onus adicere professæ non sit in ejus bonis propriis, adhuc tamen, excedendo limites facultatis, ex propria voluntate id adicere potuit in bonis ejusdem heredis, in quibus eum, quem oneravit, de suis gravare potuit, ex deductis in *Romana hereditatis de Spatis disc. 41.* & frequenter *sub tit. de fideicommissis*, unde multa urgebant in idem tendentia, cum tamen sufficeret casum reduci ad terminos probabilis dubitatis, ut favore piæ causæ in eo quod magis est, responderi deberet; Et conferunt ea quæ habentur infra in *Tuderuna disc. 43.*

J A N U E N I
S E U
N E A P O L I T A N A
P R O
HÆREDIBUS JOANNIS AMBROSII
S P I N O L Æ.
C U M
P R I O R E C O N V E N T U S S A N I T A T I S
N E A P O L I S O R D I N I S P R Æ -
D I C A T O R U M.

*Discursus pro veritate ad directionem causæ
veritatis in Sacro Consilio Neapolitano.*

De eadem materia dispositionis collatæ in alterius voluntatem, & quæ vulgò captatoria dici solet, an & quando sustineatur, & quid operetur piæ causæ favor.

S U M M A R I U M.

- 1 **F** Acti series.
- 2 **F** De invaliditate legati incerti seu collati in alterius voluntatem.
- 3 **S**ecus ubi est dispositio pia.
- 4 **D**ispositio de certa summa distribuenda non expressa causa, dicitur pia.
- 5 **T**empus quomodo dispositioni adjectum censetur.
- 6 **D**e lapsu anni circa potestatem executorum.
- 7 **A**n valeat præceptum testatoris, quod fabrica, seu alii superiores non se ingerant in legatis piis.
- 8 **D**e quadam specie dispositionis, per quam illi, quibus commissa est, non sunt nec legatarii, nec executores, nec confidentarii, sed iudices seu arbitri.
- 9 **S**i summa destinata ad opus, exuberet, an sit restituendum heredi, Et è contra si non sufficiat an restituenda.
- 10 **D**e jure accrescendi, vel non decrescendi inter executores testamentarios.

D I S C. XLV.

Mandavit Joannes Ambrosius Spinola in ejus codicillis, ut statim sequentis morte, per hæredes deponi deberent in publico banco banco scut. 8. m. per annum exinde non amovendi, quodque ibi per dictum tempus stare deberent ad dispositionem duorum Religiosorum propriis nominibus expressorum, ac etiam Prioris Conventus Sanitatis Neapolis Ordinis Prædicatorum, cujus nomen non expressit, ad effectum distribuendi in toto, vel in parte, in id quod Religiosis prædictis, factis aliquibus diligentis, videretur, reliquum verò esse deberet hæredum; Declaratione adjectâ, ut Religiosis prædicti non tenerentur de hujusmodi distributione, eorum superioribus, vel officialibus Fabricæ aliquam rationem reddere, stante quod non esset legatum, neque incertum, sed onus, ac debitum in toto, vel in parte ex dictorum Religiosorum diligentis certificandum ac solvendum.

Deposita adimpletum non fuit, sed post aliquod intervallum, dictis duobus Religiosis, qui propriis nominibus expressi fuerant, ita petentibus, hæredes solverunt scut. 1800. absque eo quod aliud ab eisdem, vel à dicto Priore motivatum esset spatio annorum 16. post quorum decursum, defunctis tam dictis duobus Religiosis, quam etiam Priore dicti Conventus tunc existente, modernus Prior, in Sac. Consilio Neapolis (ubi testator testamentum, & codicillos condiderat, ac decedendo partem assis hereditariis reliquerat) iudicium instituit contra hæredes super dictæ residualis summæ solutione; Cumque eorundem heredum eorundem defensores potissimum fundamentum constituerent; Vel in lapsu anni per testatorem præfinit; Vel in prohibitione ab eodem facta, ne dicti Religiosi eorum superioribus, vel aliis quibuscumque, etiam Fabricæ aliquam rationem reddere tenerentur; Vel demum in invaliditate dicti legati utpotè incerti & collati in alienam voluntatem, adnotat: *per Civilistas in l. captatorias Cod. de testam. militar. & in l. 1. ff. de legat. secundo Afflic. dec. 371. num. 1. cum sequen. Ruc. in addit. ad Tiraquell. de privil. piæ causæ cap. 64. Martin. Andr. dec. 63. Rub. de Testamentis ad piæ causas cap. 67. num. 1. cum sequen.*

Consultus per unum ex dictis hæredibus tunc in Urbe pro Republica Januæ Residentem super dictorum fundamentorum subsistentia; Respondi quod nullum ex eis tutum videbatur, ideòque parum laudabilem credebam hanc speciem defensionis, quæ melius pro meo iudicio sequi posset ex capite satisfactionis, ac sequuti implementi per testatorem desiderati, examinando siquidem singula fundamenta prædicta; Quatenus pertinet ad istud ultimum invaliditatis dispositionis utpotè collatæ in alienam voluntatem, unde antiquiores (quamvis erroneè) eam captatoriam dixerunt; Ponderabam quod motivum tunc subsisteret, quando ageretur de dispositione prophana, in cujus terminis procedunt allegatæ auctoritates, ac alia, quas desuper habemus; Secus autem ubi dicenda veniret pia, (ut probabilius videbatur,) cum tunc, sive sit incerta, sive in alienam voluntatem collata, temper valida sit & adimplenda; Vel ex dispositione *text. in cap. cum tibi de Testam.* Vel ex ea concludenti ratione, de qua pluries in præcedentibus, quod pia causa subiecta non est juris positivi dispositionibus, ac sublimitatibus, sed cum solo jure naturali, ejusque veritate inspecta, regulanda est; Ut de captatoria valitu-

valitura favore piæ causæ ex professo *Trentacinq. lib. 1. var. 11. de pia causa resol. 1.* quem pro omnibus allegare sufficit, dum bene probat hanc esse veriorē, & receptam, rejectis contrarium tenentibus & per *Rub. de testam. ad pias causas cap. 50. § 1.*

Dictaque opinio, quæ in effectu videtur magis probabilis, in hac facti specie videbatur indubitata, quoniam non agebatur de conferendo substantiam institutionis, vel alterius dispositionis in alienam voluntatem, dum ipsemet testator summam determinaverat, ac etiam usum, qui quoad se incertus erat, sed in substantia certus per diligentias executorum certificandus; & nihilominus, ubi etiam obitare posset incertitudo, ista in piis dispositionibus non vitiat, dum certus est Deus, seu certa est anima testatoris, quorum uni, vel alteri legatum fieri dicitur. *Tiraquell. de privil. pia causa cap. 64. ubi Ricc. in addit. Novarr. de privil. incert. & male ablat. q. 1. Rubius de testam. ad pias causas cap. 67. num. 1. § 40. cum sequen. apud quos ceteri.*

Quod autem versatemur in dispositione piæ, videbatur certum ex pluribus; Primò quia ubi testator certam summam, vel bona ab aliquo simpliciter distribuenda relinquit, censetur ita distribuisse pro anima, & pro exoneratione suæ conscientiæ, ut fuso calamo pluribus allegatis probat *Rubius d. cap. 50. n. 28. § cap. 67. num. 42. ubi ceteri*; Secundò ex qualitate personarum, quibus distributio commissa est, cum Religiosis non congruat distributio in usus profanos, ut considerant *Trentacinq. ubi supra num. 10. & Androl. controu. 105. num. 50.* Et tertio dum testator declaravit hoc non esse legatum, neque voluntariam dispositionem, sed onus, ac debitum, quo non soluto, gravata remaneret anima, quam pium est liberari, & exonerari, ideoque certum videbatur quod ageretur de piæ dispositione.

Quo verò ad alterum fundamentum lapsus anni per testatorem præfinit, illud longè debilius, maleque fundatum videbatur, quoniam terminus prædictus adjectus non erat ad terminandam hæredum obligationem nunquam impletam, sed præsupponendo implementum in deponendo, ex tunc voluit testator, ut curret anni terminus dictis executoribus præfinitus ad certificandum & exequendum, ne scilicet perpetuo hæredes cogerentur pecuniam prædictam in banco retinere, ideoque morosis suffragari non poterat mora, neque allegare ipsi poterant lapsam illius termini, qui ex eorum culpa nunquam inceperat.

Ea verò, quæ deducuntur per *Carpium in tract. de execut. testam. lib. 1. cap. 22. num. 35. cum sequen.* (ex quo scribentes de partibus ad istud fundamentum comprobandum torum defumebant) extranea videbantur à casu, cum percutiant terminos questionis inter Episcopum & executores, an scilicet lapsò anno, expitet nec ne executorum facultas, illaque devolvatur ad superiores; Nemo autem dicit, ut executoribus negligentibus, liberetur hæres morosus, cuius culpæ adscribi posset executorum negligentia, dum non poterant erogare pecuniam utpotè non depositam, nec promptam.

Alterum demùm fundamentum deductum ex prohibitione testatoris Superioribus, & Fabricæ, ne in hoc seingererent, neque aliquas molestias dictis executoribus tribuerent, videbatur omnium levius; Tum quia illud percutit ipsos executores super substantia, vel modo executionis, ac distributionis eis injunctæ; quod præsupponit implementum ex parte hæredum exindè ab implemento non excu-

Card. de Luca Pars 1. de Testam.

torum; Tum etiam quia licet aliàs *Rota in Romana fabricæ seu casalis Costanelli 26. Novembris 1602. coram Corduba,* dixerit hujusmodi dispositiones ligare; Contrarium tamen est magis receptum, *Rouit. super pragm. 1. de legat. piis num. 5. Novar. quest. forens. par. 1. q. 91. De Marin. resol. 224. num. 10. lib. 1. Maranta respons. 20. num. 56. & sequen. tom. 1. Rub. de testam. ad pias causas cap. 89. n. 204. cum sequen.* atque declaravit Congregatio Fabricæ, approbante etiam Urbano VIII. 18. Maii 1626.

Quare unicum solidum fundamentum, videbatur illud (quod non tactum excitavi) adimpletæ scilicet voluntatis testatoris; cum summa jam soluta scutorum 1000. Siquidem testator non disposuit, ut integra summa scutorum 8000. depositanda, distribui deberet, sed solum ea pars, quam ex dictorum Religiosorum diligentibus certificaretur debitam esse, præsupponendo ut aliquid superesse posset, quod ad beneficium hæredum cederet, eisque restituendum esset; Ideoque dicta dispositio non continebat, nisi quod testator dubius, ac incertus, an erga eos, cum quibus contraxerat, ad aliquid teneretur, nec ne, ita ejus conscientiæ consulere voluit committendo dictis Religiosis, ut examinarent quid, & quantum deberetur, ac solverent, unde in effectu, dicendum non erant exequutores deputati ad certum opus exequendum ab ipso testatore determinatum, minusque testes seu explicatores sibi communicatæ voluntatis, juxta terminos *text. in l. Theopompus ut disc. præced.* Vel arbitratore, aut facultatarii juxta terminos *text. in cap. cum tibi de testamentis. & l. illa Institutio de hered. instit. cum concord.* sed potius iudices vel arbitri, ad inquirendum & judicandum, quid, & quantum restituendum esset, cum facultate judicatum exequendi.

Hinc proindè cum duo ex tribus appellativis nominibus per testatorem deputati, utpotè de ejus voluntate, ac negotiis tractatis informati, dictam summam exegerint & erogaverint, negligendo residuum, resultare videbatur clarum argumentum, ut in ea & non ultra, testatorem esse debitorem comperierint.

Et sic intrate videbatur traditio *Bairingarii & Bald. in l. si quis ad declinandam Cod. de Episc. & Clericis,* quam refert & laudat *Genuen. in practicabil. Eccles. q. 326.* quod si testator mander distribui 1000. pro male ablatis, atque appareat, illa non ascendere ad tantam summam, id quod superest debetur hæredi, etiam si testator non exprimat; Quicquid enim sit de hujus assumpti veritate in casu non factæ expressionis; Illud absolute intrabat in præfenti, dum ita expressè dispositum erat, ut ad litteram probare videtur *text. in l. Lucius Titius §. à te peto ff. de legat. 2.* ubi quod datâ commissione alicui, ut decem aureos pro testatoris corpore condendo suscipiat, si exequutor in demandatum opus minus impendat, id, quod superest; ad hæredem pertinet, quoniam summa demonstrativè tantum stare videtur ad opus, pro quo è conversò si major summa necessaria esset, per hæredem supplenda veniret, quoniam finis à testatore contemplatus ac substantia suæ voluntatis principaliter attendi debet ex congestis *per Addem. ad decis. 25. nu. 36. & 37. par. 3. rec.*

Fortius ob duas præsumptiones id corroborantes; Primò scilicet longævi silentii dictorum Religiosorum, dum nullum proprium interesse habentes, in hæredum majori vel minori incommodo, nullatenus probabile est, ut eludendo fidem per testatorem in eis habitam, ita propriam conscientiam onerare voluerint, ideoque lapsus temporis considera-

bilis

De LUCA
de
testamentis
et ceteris
CIV

bilis videbatur, non ad perimendam obligationem, ut deducebatur, sed tanquam præsumptio dictæ veritatis.

Et secundò quia inter dictos codicillos, & mortem, aliquod intercesserat spatium considerabile, intra quod testator, magis ad æternam vitam, quàm ad temporalia cogitando, per se ipsum se certificare potuerit in parte de iis, de quibus dubitabat, atque adimplere id, quod dictis Religiosis implendum commiserat; Et hæc videbantur solidiora fundamenta, quàm alia prædicta, in quibus solum insistebatur; Vel alterum pariter minus tutum, quod actio demandata tribus, non posset per unum tantum exerceri; Tum quia inter exequutores datur jus accrescendi, vel non decrescendi *Bart. conf. 17. lib. 1. Rota dec. 131. & 213. par. 5. rec. cum aliis per Rub. de testam. ad prias causas cap. 85. num. 39.* Tum etiam quia si ex præmissis agebatur de pia dispositione, magis necessaria, quàm voluntaria pro exoneratione conscientie, cuiuslibet de populo facultas competendi, seu Judicis officium pro implemento implorandi.

Consulebam tamen, ut ad omnem bonum finem aliqua moderata compositio fieret cum Fabrica, per quam lris omnibus cessare debebat, propter clarum dilemma; Aut enim hæc dispositio censenda erat pia, aut prophana; Si prophana, & tunc clara erat illius invaliditas utpotè collata in alienam voluntatem, ac etiam ratione omnimodæ incertitudinis ut supra; Si verò pia, & tunc absoluta erat dicta omnimoda incertitudo, dum decefferant illi Religiosi, qui de voluntate informati veritatem certificare poterant, dictusque Prior veniebat ex sola ratione officii, unde de plano intrabant Fabricæ facultates.

ROMANA.
ANNVÆ PRÆSTATIONIS.
PRO
DUCISSA CERÆ
CUM

ANNA BLANCHINA, & PAULO
ÆMILIO ejus filio.

*Casus decisus per Rotam pro Anna, pendet
revisio.*

De eadem materia validitatis, vel invaliditatis dispositionis in alienam voluntatem collatæ, quæ sub captatorie vocabulo per antiquiores explicari solet, an valeat, necne; Et incidenter, an extrinseca probatio voluntatis testatoris debeat esse solemnis cum eadem solemnitate requisita in ultimis voluntatibus, vel sufficiat naturalis, etiam præsumptiva & imperfecta.

SUMMARIUM.

¹ *Fæli series.*

² *Ad materiam text. in l. unum ex familia, an dispositio dicatur facta à primo vel à secundo disponente.*

³ *Non datur executio ultima voluntatis contra ipsomet testatorem viventem.*

⁴ *An deferendum sit sacerdoti, cui testator communicavit.*

⁵ *Ad materiam textus in l. Theopompus circa voluntatem confidenciario communicatam.*

⁶ *Ubi non agitur de probanda substantia ultima voluntatis, sed de declaranda, tunc probationes naturales etiam imperfectæ sufficiunt.*

⁷ *Datur distinctio plurimum casuum circa materiam voluntatis alteri commissæ.*

⁸ *De materia hæredis fiduciarii.*

⁹ *De distinctione inter arbitrium, & voluntatem.*

¹⁰ *Nominatio facta per eum, cui data est facultas nominandi an sit revocabilis remissivè.*

¹¹ *De alimentis debitæ filio naturali.*

DISC. XLVI.

Dux Cere Franciscus Maria Cæsius (in quo hæc linea masculina, ob carentiam prolis finem habuit, ex iis quæ habentur in Romana Contributionis sub tit. de feud. ad materiam Bullæ Baronum disc. 89.) scripta in Testamento hærede Ducissæ Portia Sorore, cui pariter prole destituta, substituit alteram Sororem Comitissam de Borromæis, ejusque filios, & descendentes, dictæ primæ hæredi facultatem tribuit, pro ejus libito disponendi de annua præstatione scilicet 2500. ad favorem ac vitam unius vel plurimum perfectarum, ut sibi videretur; Testatoris verò morte fequuta, Ducissæ prædictæ schedulam ordinavit, clausam & sigillatam, Notario consignatam, cum prohibitione aperiendi antè ejus mortem, sub facultate illam quando cum quæ re habendi, in qua disponebat ad favorem Pauli Æmilii infantis, quem testator opinabatur ab eo susceptum ex Anna, cum qua conversationem habuerat, de annua vitalicia præstatione scilicet 500. Cumque eidem Annæ, Vel per Notarium dictæ voluntatis conscium, Vel per alium schedulam scriptorem, id denuntiatum esset, Hinc ipsa obtinuit à quodam Judice Capitolino, contra omnia theoreticæ, ac praxis, quinimò, & ipsius juris naturalis principia, schedulam prædictam vivente Ducissâ aperiiri, non obstante dictâ contrariâ expressâ prohibitione; Dictâque aperiitione sequutâ eandem Ducissam pulsare cepit tanquam hæredem Ducis ad præfatæ præstationis implementum in foro Capitolino, à quo avocata causa per Signaturam Sanctissimam, illaque commissâ in Rota coram Bevilacqua, datoque dubio, ad dictâ præstatio debeat, sub die 4. Julii 1663. affirmativa proditit resolutio, adversus quam concessa nova audientia, & causa reposita, ob difficultates pluries resolutio dilata fuit, unde pendet, nisi per concordiam terminata sit, vel terminetur, ut actoribus magis expediret, dum verè inanis est disputationis effectus ob insufficientiam hæreditatis testatoris, quæ notabiliter potius debitor est in reintegratione fideicommissorum ad eosdem primos vel secundos hæredes pertinentium, ex iis, quæ habentur in dicta Romana Contributionis sub tit. de feudis ad materiam Bullæ Baronum disc. 89. Itaque resolutio habetur impressa post Zuff. de legitim. process. dec. 104.

Ita resolutio (reflectendo etiam ad veritatem,) quatenus pertinet ad punctum juris in genere parum fundata videbatur; Aut enim actores eorum actionem fundabant in ipso testamento, & absque dubio nil ex eo deducere poterant, dum nullam ad eorum favorem explicitam, vel implicitam dispositionem continebat, dum ea, quæ in eo disponuntur de dicta annua præstatione, non erant per viam præcepti, & gravaminis, sed per viam sim-